

MÁRTON LÁSZLÓ

ÁTKELÉS A CSATORNÁN

A Londoni Tudós Emigránsok Társaságának 1925-ös létrejötte minden kétséget kizáróan egy fonetikus fordításból fakadó sikamlós félreértésnek volt köszönhető. De lássuk, hogy kik voltak a félreértők. A jogász Gróf Brillenstein-Bezericzky Ágost, az egyetlen, aki elkísérte Károlyi Mihályt, amikor az még a háború előtt egy szerelmi ügyét elintézendő megszökött a Bécs felé tartó vonatról, és így elmulasztotta a kormány által ráruházott követi feladatát teljesíteni – de segített elsimítani az ügyet egy olyan Hugo Grotius-idézet ismerete révén, amit csak ő bírt a teljes felsőbb jogi grémiumban. A gróf védte egy tyúkperben az egyik alaptagot, a mérnök Hollán Frederiket, aki Ráth György lányának volt gyermekkori barátja, a Ráth-ház állandó vendége, és többek között komoly hadjáratot folytatott amellet, hogy Lechner Ödön kapja az Iparművészeti Múzeum építészeti megbízatását (a pályáztatás már akkor sem számított teljesen áttekinthető ügynek, mondják sokan, és Hollánnak amúgy is házi selyemsapkagyára volt a Szövetség utcában, Budán – nézzünk csak meg egy képet Lechnerről, és tudjuk, honnan fúj a szél!), mert ő volt annak a tervezőhivatali testületnek az igazgatója, amely a legendai magasságba emelt 207-es paragrafus révén ellenőrző hatalommal bírt a Budapesti Közmunkák Tanácsában. Társaság-alapító volt Repsz Gyula, erdélyi régész is, aki a honfoglaló magyarok koponyalékelésének kontrafaktuális érvelésen alapuló elemzésével kimutatta, hogy ha a hunok nem hozzák magukkal egy perzsiai türk nép orvosi ismereteit, akkor Géza fejedelem tulajdonképpen epilepsziában halt volna meg körülbelül 28 éves korában, vagyis soha nem tudott volna Quedlinburgban lemondani Linzről a bajor választófejedelem javára. Repsz protezsáltja, a kis közösség benjámija, Bacsányi Elemér Irén premontrei tanító (Repszet a Királyi Pázmány Egyetem központi könyvtárából ismerte, ahol a tanár úr egyszer egész egyszerűen eltévedt, ő meg útba igazította), akinek édesapja a költő nevét vette fel, de sem annak családjával, sem életművével a

legminimálisabb kapcsolatba sem került életében, és ez nagyban hatott a kis Elemér Ireneusszá válására, aki a rossz időkben a Német Birodalom által orosz exportra szánt termékek cirill termékleírását szövegezte meg jópénzért. Kétségtelen, hogy az 1918-as események kicsit átírták ennek a kereskedelmi machinációnak a forgatókönyvét, és az idők még ennél is rosszabbra fordultak. Ne feledkezzünk meg Heiligengeist Béla filozófusról sem, aki elsősorban arról volt híres, hogy egyszer majdnem interjút adott Komlós Aladárnak, de még inkább arról, hogy írt egy könyvet Kierkegaardról, amit soha senki nem olvasott végig. A maga nemében egyedülálló Kosztolányi Henrik is, aki később letagadta szabadkai születését csak azért, nehogy összekeverjék a Kosztolányi–Csáth-ággal, és ezen keresztül egy szerinte borzalmas író és egy őrült pszichiáter-orvos munkásságával mocskoldjon be a neve. Ezen elhatározásának, tekintve a név daczból és családi lojalitásból való megtartását, nem sok sikere volt, és ne feledjük, hogy Henrik Úr egyetlen novelláját nem adta ki a *Nyugat*, orvosi felfedezéseit pedig kéretlen maximalizmusból nem publikálta, és a praxisában halt meg a mai Heathrow repülőtér helyén levő kis faluban, emigrációban. Tehát vele kapcsolatban felmerülhet bizonyos telhetségtelenségből fakadó frusztrációnak a gyanúja. Végül és utolsó sorban pedig a kiváló Rátonyi Zénó, aki Nagyenyedről szökött át 1918-ban, amikor a kémiai kísérleteinek sikertelensége és egy időben egy Apafi-kódexet tartalmazó szekrény felrobbantása miatt bocsátották el a kollégiumi tantestületből, de kényszerű távozását mindig szocialista érzelmeivel magyarázta, nehogy fény derüljön a malheurre. Csupa különleges származású és mérhetetlen tudású férfiú. Ezért is érthetetlen, hogy a „*Hypothesis non fingo*” hangzatú Newton-idézet értelmezésében kötelességüknek érezték, hogy az emigráns magyar közösség segítségére siessenek, és nyilvános előadássorozatot szervezzenek. „A hipotézisekről halványlila szellentésünk sem lehet”, hirdette az első címe, mely arról tanúskodik, hogy az üzenetet nem sikerült sem megérteniük, sem átadniuk. Nagyjából ez meg is magyarázza, hogy miért nem tettek szert nagyobb ismertségre a nemzetközi tudományosságban. Az előadás viszont szórakoztató volt.